

Методиката за преизчисляване в съпоставими цени на обема на продажбите на стоки и услуги на едно лице по отрасли и дейности е разработена в Националния статистически институт в изпълнение на чл. 2 от Постановление № 18 на Министерския съвет от 17 февруари 2000 година. С постановлението се приема Наредба за образуване на средствата за работна заплата в търговските дружества с над 50% държавно или общинско участие през 2000 година.

С настоящата методика се определят обхвата, особеностите и начините за преизчисляване общия обем на приходите от продажби на стоки и услуги в съпоставими цени на едно лице през отделните тримесечия на текущата година.

МЕТОДИКА ЗА ПРЕИЗЧИСЛЯВАНЕ В СЪПОСТАВИМИ ЦЕНИ НА ОБЕМА НА ПРОДАЖБИТЕ НА СТОКИ И УСЛУГИ НА ЕДНО ЛИЦЕ ПО ОТРАСЛИ И ДЕЙНОСТИ

I. ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

1. С методиката се определят обхвата, особеностите и начините за преизчисляване на общия обем на приходите от продажбите на стоки и услуги в съпоставими цени на едно лице през отделните тримесечия на 2000 година.

II. МЕТОДИЧЕСКИ ПОДХОД

2. В методиката се използват следните понятия:

2.1. **Отчетен период** - включва отчетното и предходните три тримесечия.

2.2. **Базисен период** - включва четирите тримесечия, предхождащи отчетното тримесечие.

2.3. **Сравнима продукция** - един и същ асортимент от продукцията или една и съща услуга, продавани през отчетния и базисния период.

2.4. **Несравнима продукция** - продукцията, която не е продавана през базисния период и за която търговското дружество (предприятие) не разполага с информация за изчисляване на продажбите по съпоставими цени.

2.5. **Приходи от продажби** - установяват се от нетния размер на приходите от продажби, посочени в отчета за приходите и разходите, увеличен с финансиранята и намален с приходите от продажби на материали и дълготрайни материални активи.

В търговските дружества с продължителен цикъл на производство в приходите от продажби се включват и авансово получените суми, които не участват при формиране на нетния размер на приходите от продажби в отчета за приходите и разходите.

В обема на приходите се включват и сумите от продажбите в столове, бюфети, магазини и други търговски обекти на предприятието.

2.6. В списъчния брой на наетите лица се включват всички лица, които са в трудово правоотношение с търговското дружество. В списъчния брой се включват и лицата, временно отсъстващи до шест месеца поради болест и неплатен отпуск.

Средният списъчен брой се изчислява, като сборът от списъчния брой за всеки календарен ден от наблюдавания период, включително празничните (почивни) дни, се раздели на броя на календарните дни в наблюдавания период. Списъчен брой за празничните (почивни) дни се приема за равен на списъчния брой от предходния работен ден. Средният списъчен брой на наетите лица на непълно работно време се преизчислява към пълна заетост.

3. Определянето на обема на продажбите за отчетния период по съпоставими цени се извършва пряко или като се използват “дефлатори” (индекси), измерващи степента на изменение на цените спрямо базисния период.

4. Търговските дружества, които през отчетния период са продавали сравнима продукция по смисъла на т. 2.3 на настоящата методика, преизчисляват обема на продажбите в съпоставими цени пряко, като използват средните цени на продадените продукция, стоки и услуги през базисния период.

Изчисляването се извършва по следната формула:

$$C_{\text{съп}} = \sum C_0 \cdot K_{\text{ол}_1} \quad (1)$$

където:

$C_{\text{съп}}$ - стойностен обем на продажбите на продукцията, стоки и услуги през текущия период по съпоставими цени;

C_0 - средногодишната цена за единица продукция, стока или услуга за базисния период;

$K_{\text{ол}_1}$ - количеството на продадените продукция, стоки или услуги през отчетния период.

5. Когато не може да се осигури сравнимост на цялата съвкупност от продажбите, се определя набор („кошница“) от продукцията, стоки и услуги за изчисляване индекс на цените (дефлатор). За тази цел в кошницата се включват последователно стоките и услугите с най-голям стойностен обем на реализация, докато се покрият най-малко 70 % от постъпленията през отчетния период. Включените в „кошницата“ продукция, стоки и услуги трябва да са продавани през базисния период.

Ако няма достатъчно сравнима продукция, за изчисляването на дефлатор може да се използват промените в цените на включените в себестойността суровини и материали. За тази цел в „кошницата“ се включват последователно суровини и материали с най-голям обем на използване в производството, докато се покрият най-малко 70 % от стойността им през отчетния период.

В тези случаи дефлаторът се установява по следната формула:

$$\text{Дефлатор} = \frac{\sum K_1 \cdot C_1}{\sum K_1 \cdot C_0} \quad (2)$$

където:

K_1 - количествата на продадените през отчетния период отделни видове продукция, стоки и услуги, включени в „кошницата“;

C_1 - продажните цени през отчетния период на отделните видове продукция, стоки и услуги, включени в „кошницата“;

C_0 - средните продажни цени на отделните видове продукция, стоки и услуги за базисния период;

$\sum K_1 \cdot C_1$ - обемът на продажбите през отчетния период по текущи цени;
- обемът на продажбите през отчетния период по

$\sum K_1 \cdot C_0$ съпоставими цени за базисния период.

Продажбите на целия обем продукция, стоки или услуги, продадени през отчетния период по съпоставими цени, се определя по следната формула:

$$\text{Обем продажби по съпоставими цени за отчетния период} = \frac{\text{Продажби по текущи цени}}{\text{Дефлаторът, определен по формула}} \quad (3)$$

6. При несравнима продукция по смисъла на т. 2.4 от настоящата методика за дефлатори се използват индекси на цените на производител по отрасли и дейности, изчислени от Националния статистически институт. Индексите за цените на производител се получават от съответното териториално статистическо бюро.

7. Търговски дружества, извършващи услуги, ако не могат да установят продажбите си по съпоставими цени по т. 3 и т. 4 от настоящата методика, за дефлатор ползват индексите на потребителските цени на отделните видове услуги, публикувани от Националния статистически институт в бюлетина “Цени, индекси на цените и инфлация”.

Определянето на продажбите по съпоставими цени в тези случаи се извършва по следната формула:

$$\text{Обем продажби по съпоставими цени за отчетния период} = \frac{\text{Продажби по текущи цени}}{\text{Индекс на потребителските цени за съответния вид услуга}}$$

8. Коефициентът за изменението на приходите от продажби на стоки и услуги на едно лице се изчислява по формулата:

$$K. \text{ продажби на едно лице} = \frac{\text{Продажби по съпоставими цени през отчетния период}}{\text{Среден списъчен брой на наетите лица през отчетния период}} \cdot \frac{\text{Продажби по съпоставими цени през базисния период}}{\text{Среден списъчен брой на наетите лица през базисния период}}$$

III. ОСОБЕНОСТИ ПРИ ПРИЛАГАНЕ НА МЕТОДИКАТА

9. Търговските дружества с повече дейности преизчисляват обема на постъпленията си от продажби на продукция, стоки и услуги за всяка дейност поотделно, пряко, или чрез дефлатор. Общата стойност на постъпленията от продажби на стоки и услуги в съпоставими цени се получава като сума от обемите в съпоставими цени на отделните дейности. В средния списъчен брой лица се включват наетите във всички дейности.

10. Търговски дружества, които работят на ишлеме със суровини и материали на клиенти, използват в зависимост от конкретния случай формули 1 или от 2 до 4, като цените се формират от стойността на услугата за единица продукция. При несравнима

продукция преизчисляват постъпленията си в съпоставими цени с дефлатор - индексът на цени на производител, изчислен от НСИ.

11. Търговски дружества, които определят средствата си за работна заплата по чл.13, ал.1 и ал.2 до набиране на четири последователни тримесечия, изчисляват изменението на обема на продажбите на стоки и услуги на едно лице от персонала през отчетното спрямо предходното тримесечие. При определяне изменението на обема на продажбите по съпоставими цени по т. 4 и т. 5 от настоящата методика използват като съпоставими, цените от предходното тримесечие.

IV. ОСОБЕНОСТИ В НЯКОИ ОТРАСЛИ И ДЕЙНОСТИ

12. Търговските дружества от строителството преизчисляват приходите си в съпоставими цени чрез дефлатор по формули от 2 до 4. Дефлаторът се изчислява въз основа на изменението на цените на материалите, включени в себестойността, или ползват дефлатор - индексът на цени на производител, изчислен от НСИ

13. Търговските дружества от отрасъл „Търговия на едро и на дребно“ и „Хотелиерско стопанство“, както и дейностите „Проектантски и геологопроучвателни работи“ и предприятията от транспорта само с „Други експлоатационни дейности“, ако не могат да изчислят собствен дефлатор, ползват за дефлатор индекса на потребителските цени от Националния статистически институт.

14. Изчисляването на дефлатора в транспортните дейности се извършва, като за количества се използват тонкилометър (ткм) и пътниккилометър (пкм).

15. Търговските дружества, които имат обекти в чужбина, на които работят техни работници или служители, само за целите на образуването на средствата за работна заплата при изчисляване в съпоставими цени обема на продажбите на продукцията на стоки и услуги на едно лице в общия обем на приходите включват и приходите от реализация на стоки и услуги от тези обекти. При изчисляването на обема на продажбите на едно лице в съпоставими цени в средносписъчния брой на персонала включват и числеността на работещите в чужбина.

V. ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

1. Настоящата методика се издава в изпълнение на чл. 2 от Постановление № 18 на Министерски съвет от 17 февруари 2000 година.

2. Указания по прилагането на Методиката за преизчисляване в съпоставими цени обема на продажбите на стоки и услуги на едно лице по отрасли и дейности, дава Председателят на Националния статистически институт.